

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Загальна теорія держави та права: навч. посібник / А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін.; за ред. В.В. Копейчикова. К.: Юрінком Інтер, 2000. 320 с.
2. Аналітичний звіт про виконання Антикорупційної стратегії на 2014–2017 роки та Державної програми щодо реалізації засад Антикорупційної стратегії. URL: <https://nazk.gov.ua/.../Аналіз%20виконання%20антикоруп>.
3. Дем'янчук В.А. Організаційно-правовий аспект антикорупційної політики України: монографія. Х.: Константа, 2017. 480 с.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/print1532971118552385>.
5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про запобігання корупції» / наук. ред. М.І. Хавронюк. К.: Ваїте, 2018. 472 с. URL: <https://www.osce.org/uk/project-coordinator-in-ukraine/376789?download=true>.
6. Копиленко О.Л., Богачова О.В., Богачов С.В. Законознавство: навч. посібник. К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2011. 152 с.

УДК 342.951:351.82

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАХОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЇ

ADMINISTRATIVE AND LEGAL MOBILIZATION MEASURES

Савиньць О.Ю.,

викладач кафедри правового забезпечення
Військового інституту

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються визначення понять засобів та заходів адміністративно-правового забезпечення, їх розмежування та взаємозв'язок, а також запропоновано визначення адміністративно-правових заходів забезпечення мобілізації. Досліджуються такі заходи адміністративно-правового забезпечення мобілізації, як призов на військову службу під час мобілізації, військово-транспортний обов'язок та створення військово-цивільних адміністрацій.

Ключові слова: заходи забезпечення, засоби забезпечення, адміністративно-правові заходи забезпечення мобілізації, призов, військово-транспортний обов'язок, військово-цивільні адміністрації.

В статье рассматриваются определения понятий средств и мер административно-правового обеспечения, их разграничение и взаимосвязь, также предложено определение административно-правовых мер обеспечения мобилизации. Исследуются такие меры административно-правового обеспечения мобилизации, как призыв на военную службу по мобилизации, военно-транспортная обязанность и создание военно-гражданских администраций.

Ключевые слова: средства обеспечения, меры обеспечения, административно-правовые меры обеспечения мобилизации, призыв, военно-транспортная обязанность, военно-гражданские администрации.

The article deals with the definition of the concepts of means and measures of administrative and legal support, their differentiation and interconnection, the definition of administrative and legal measures to ensure mobilization is proposed. The following measures of administrative and legal support for mobilization, such as prizes for military service during mobilization, military-transport duty and the creation of military-civilian administrations were explored.

Key words: means of providing, security measures, administrative and legal mobilization measures, conscription, military transport duty, military-civilian administration.

Актуальність. Великий інтерес нині становлять проблеми застосування адміністративно-правових заходів забезпечення мобілізації, їх своєчасне та якісне вдосконалення. Оскільки саме ці заходи покликані забезпечувати такий багаторівневий, складний, всесередовищний процес, як здійснення мобілізації. Актуальність питання застосування заходів мобілізації полягає в тому, що реалізація цього процесу торкається не лише Збройних сил України (далі – ЗСУ), а й економіки держави у цілому, зачіпає інтереси як громадян України, так і усіх державних органів, підприємств, установ та організацій.

Стан дослідження. Проблема реалізації заходів адміністративно-правового забезпечення мобілізації не є досить дослідженою. Водночас питання заходів забезпечення у різних сферах вивчалось науковцями: В.К. Колпаковим, М.Л. Белкіним, О.О. Леонідовою, В.О. Негодченком, О.В. Олійником, В.В. Гостевим.

Метою статті є аналіз сутності поняття адміністративно-правових заходів мобілізації, що дасть змогу визначити поняття адміністративно-правових заходів забезпечення мобілізації та особливостей їх реалізації.

Виклад основного матеріалу. Не зважаючи на те, що терміни «засіб» та «захід» доволі часто вживаються в за-

конодавстві та науці, вони досі не закріплені на законодавчому рівні.

Також варто зазначити, що доволі часто вони замінюються одне одним та вживаються для позначення одних і тих самих явищ. На нашу думку, такий підхід є помилковим, оскільки, не зважаючи на те, що ці поняття є схожими, вони все ж таки мають низку суттєвих відмінностей.

Єдиного підходу до розуміння поняття засобів та похідного від нього поняття юридичних засобів не існує. У загальному вигляді під засобом можна розуміти те, що у разі його застосування сприяє досягненню певної мети [1, с. 2].

Термін «засіб» трактується як прийом, спосіб, спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чого-небудь, знаряддя, предмет, сукупність пристроїв для здійснення певної діяльності [2, с. 1].

Як зазначалося вище, поняття «правові засоби» часто використовується в законодавстві, хоча у жодному правовому акті не надано його тлумачення або переліку відповідних засобів. Така ситуація призводить до труднощів, пов'язаних із вибором правових засобів, які можуть бути найбільш прийнятними для вирішення конкретних ситуацій або врегулювання певної сфери суспільних відносин [3, с. 1].

Правові засоби є правовими явищами, які виявляються в інструментах встановлення суб'єктивних прав, обов'язків, пільг, заборон, заохочувань, нагороджень та діями, пов'язаними з технологією реалізації прав і обов'язків [4, с. 2].

Варто погодитися з В.В. Гостевим, що соціально-політичний сенс поставлення проблеми про правові засоби полягає в тому, що вони є не тільки соціальною необхідністю, своєрідною об'єктивною закономірністю, але й оптимальним, адекватним умовам цивілізації способом вирішення завдань, які стоять перед суспільством, способом, що виражає соціальну цінність права як регулятора суспільних відносин [5].

Як юридичний інструментарій під правовими засобами необхідно розуміти закріплені Конституцією, нормами законів або інших правових актів прийоми, способи впливу на суспільні відносини з метою досягнення певного результату. Зокрема, до правових засобів відносять: юридичні норми, правовідносини, індивідуальні правостановлюючі величини і приписи, акти правозастосовних органів тощо [2].

Також у системі зазначених засобів (приймів, заходів, способів) науковці виділяють кримінально-правові, цивільно-правові, дисциплінарні, адміністративно-правові та інші засоби впливу, чинне місце серед яких належить останнім.

Слід зазначити, що особливість юридичних засобів полягає в тому, що вони засновані на праві, закріплені і регулюються ним. До юридичних засобів деякі науковці відносять норми права, права, обов'язки, правовідносини, юридичні факти, правозастосовні акти, договори, заходи заохочення, пільги, міри покарання, заборони та інші інститути, які відіграють роль регуляторів суспільних відносин [1, с. 1].

Так, під використанням правових засобів у практичному житті В.В. Гостев розуміє застосування юридичного інструментарію для вирішення соціальних завдань щодо реалізації соціальної цінності, сили права, його місії бути стабілізуючим фактором, щоб у результаті цього забезпечити надійність і стійкість відносин, що складаються, кореляцію регулювання із суб'єктивними правами, сувору регламентацію та одночасно гарантованість, захищеність суб'єктивних прав, комплекс способів, які гарантують реальне, фактичне виконання юридичних обов'язків, необхідну процедуру для здійснення юридичних дій, процесуальні форми й механізми, націлені на реалізацію суб'єктивних прав і досягнення істини в конфліктних ситуаціях [5].

Змістовну сутність адміністративно-правових засобів правового регулювання та державного управління О.В. Олійник розглядає як сукупність правових механізмів та прийомів і способів встановлення та реалізації владних повноважень державними органами всіх гілок влади, спрямованих на забезпечення інформаційної безпеки особи, суспільства та держави [4, с. 2]. У своєму дослідженні він поділяє засоби на правові, політичні, ідеологічні, соціальні, технологічні, засоби кадрового забезпечення, матеріально-технічного та фінансового забезпечення.

До засобів, які містять у собі адміністративно-правовий метод регулювання, В.К. Колпаков відносить такі: приписи, заборони та дозволи.

Т.О. Москаленко, наприклад, підтримує таку класифікацію засобів, за допомогою яких держава гарантує виконання приписів адміністративно-правової норми: примусові засоби (можливість притягнення до відповідальності перед державою), організаційні засоби (видання норм, створення умов для їх застосування, матеріально-технічне забезпечення тощо), роз'яснювальні засоби (доведення змісту норми до адресата, підкреслення її значущості та неминучості відповідальності), стимулюючі засоби (застосування різних заохочувальних заходів до тих, хто точно виконує приписи норм) [6, с. 30].

Що стосується поняття заходів, то у тлумачному словнику С.І. Ожегова зазначено, що «захід» – прийом, спо-

сіб дії для досягнення чого-небудь; організована дія або сукупність дій, що мають за мету здійснення чого-небудь [7, с. 678].

Слово «заходи» в академічному тлумачному словнику української мови розуміється як сукупність дій або засобів для досягнення, здійснення чого-небудь [8].

Поняття «правовий захід» розглядається в основному в контексті понять «правове регулювання» та «правовий вплив». В.О. Хропанюк вважає, що правовий захід утворює цільний, системний юридичний механізм, який забезпечує урегульованість усієї сукупності суспільних відносин, що є предметом правового регулювання. На підставі такої точки зору В.А. Лазаренко робить висновок, що правові заходи є механізмом правового регулювання [9, с. 108].

Загалом в юридичній науці під правовим заходом розуміють закріплені в нормах законодавства засоби, методи, прийоми, способи впливу на суспільні відносини з метою досягнення певного результату.

У науці адміністративного права під правовим заходом розуміють способи реагування оперативного-організаційного характеру, які за своїм змістом становлять зовнішній державно-правовий (психічний та фізичний) вплив на свідомість і поведінку людей у формі обмежень особистого, організаційного або майнового характеру, тобто тих чи інших несприятливих наслідків [9, с. 108].

Серед ознак, притаманних адміністративно-правовим заходам, О.В. Ткаля виділяє ознаки, які характерні адміністративному впливу та примусу. Науковець зосереджує увагу на тому, що адміністративно-правові заходи:

- мають особливе нормативно-правове регулювання як окремих видів адміністративно-правових заходів, так і системи у цілому;
- використовуються в державному управлінні для охорони суспільних відносин;
- мають обов'язковий, владний характер;
- застосовуються в примусовому порядку;
- мають особливий суб'єктний склад;
- є системою прийомів та способів здійснення адміністративно-правового впливу, що формуються на засадах необхідного збалансування закладеного в них примусового та заохочувального потенціалу;
- є універсальними способами запобіжного впливу [10, с. 11].

Варто також погодитися з ученою стосовно розуміння поняття заходів. Зокрема, адміністративно-правові заходи вона визначає як систему державно-владних прийомів та способів адміністративно-правового впливу, що здійснюються в односторонньому порядку та лише у передбачених правовими нормами випадках спеціально уповноваженими на те суб'єктами з метою запобігання, виявлення та припинення протиправної поведінки, відвернення можливих шкідливих наслідків, відновлення правового становища та у разі необхідності притягнення винних до відповідальності [10, с. 23].

На нашу думку, реалізація заходів адміністративно-правового забезпечення здійснюється також і за допомогою державного примусу.

Слід зауважити, що в законодавстві України не тільки відсутнє визначення адміністративного примусу, але і у нормативних актах такий термін взагалі не зустрічається.

Водночас В.Б. Авер'янов розглядає державний примус і його складник – примус адміністративний як одну з невід'ємних складових частин здійснення державної влади, як її метод. Під адміністративним примусом науковець розуміє застосування відповідними суб'єктами до осіб, які не перебувають в їх підпорядкуванні, незалежно від волі і бажання останніх, передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу морального, майнового, особистісного (фізичного) та іншого характеру з метою охорони відповідних суспільних відносин шляхом попередження і припинення правопорушень, а також покарання за їх вчинення [11, с. 411].

Також під державним примусом розуміють закріплені у нормах права вплив держави на волю суб'єктів з метою узгодження їх поведінки з інтересами суспільства і держави, що і здійснюється в правозастосовній діяльності. Одним із видів державно-правового примусу є адміністративно-правий примус, що є важливим правовим засобом захисту суспільно-правових відносин та спрямований на забезпечення виконання нормативних дій, що регулюють суспільний порядок і, безперечно, сферу мобілізаційної підготовки та мобілізації [9, с. 108].

Адміністративно-правовий примус та адміністративно-правові заходи співвідносяться між собою як частина та ціле, оскільки адміністративно-правові заходи є не тільки примусовими заходами адміністративного впливу, а ще й містять цілий комплекс заходів організаційно-правового характеру, які спрямовані на невизначене коло осіб, заходи з організації комплексної діяльності щодо виявлення правопорушень та усунення їх причин та умов, вироблення стратегічних, тактичних та методологічних завдань зазначеної діяльності та створення умов для правомірного функціонування державного апарату [10, с. 10].

Аналіз зазначених категорій дає можливість стверджувати, що *категоріям «заходи» та «засоби» притаманні як спільні, так і відмінні риси.*

Спільним для засобу та заходу є те, що вони характеризують діяльність, яка дає можливість здійснити щось, досягти чогось. Відмінні риси лежать у площині числової форми: «засіб» визначає одиничну дію, водночас «захід» завжди характеризує множину. З цього можна зробити висновок, що заходи та засоби адміністративно-правового регулювання можуть співвідноситись як ціле і частина [12, с. 207–208].

Під заходом ми розуміємо те, за допомогою чого або ж у результаті використання чого можна досягти певної мети, заходи є сукупністю різноманітних засобів, способів, прийомів та методів, за допомогою яких здійснюється вплив на суспільні відносини задля досягнення певного суспільно-корисного результату.

Саме тому в межах цієї статті більш доречним вважається використання поняття «адміністративно-правові заходи».

Узагальнюючи думки науковців щодо поняття та особливостей правових заходів, варто дати визначення *правових заходів забезпечення мобілізації, під якими ми розуміємо систему визначених нормами права засобів, прийомів та способів, за допомогою яких держава через уповноважені державні органи забезпечує належне та оперативне проведення мобілізації.*

Кожен елемент системи заходів забезпечення мобілізації є по-своєму важливим, всі вони тісно пов'язані між собою, а також зі стратегічним розгортанням ЗСУ і являють собою єдиний комплекс заходів, які забезпечують своєчасний та організований вступ у війну.

Всі заходи забезпечення мобілізації мають реалізовуватися за єдиним планом та з урахуванням реальних умов обстановки і матеріальних можливостей держави [13, с. 5]. Зокрема, наявність такого плану передбачена Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [14].

Запровадження адміністративно-правових заходів (заходів забезпечення мобілізації) спричиняє істотні зміни у правовому статусі фізичних і юридичних осіб. Компетенція органів державної влади та місцевого самоврядування розширюється в основному за рахунок обмеження прав і свобод громадян та юридичних осіб [15, с. 45].

Варто зазначити, що у разі настання в країні особливого періоду виникає особливий режим діяльності органів державної влади та управління, під час якого можуть обмежуватися права і свободи громадян та права юридичних осіб.

На нашу думку, заходи, що застосовуються для забезпечення мобілізації, є недопустимими поза межами особливого періоду, але водночас їх застосування є необхідним для належної реалізації такого складного та всеохоплюючого процесу, як мобілізація.

Вперше проведення мобілізації та реалізація заходів її забезпечення за часів незалежності України відбулися у 2014 році. А саме Законом України № 1126-VII від 17.03.2014 було затверджено Указ Президента України «Про часткову мобілізацію».

Вищезазначеним Указом Президента України було затверджено перелік заходів, за допомогою яких забезпечувалася мобілізація 2014 року. Зокрема, до них цим нормативним актом було віднесено:

- призов військовозобов'язаних, зокрема резервістів;
- поставка транспортних засобів для забезпечення потреб Збройних сил України, Національної гвардії України, що здійснювалася в обсягах, визначених мобілізаційними планами з урахуванням резерву [16].

Варто зазначити, що законодавство не містить спеціальної норми, яка визначала б завдання та особливості здійснення призову на військову службу під час мобілізації. Натомість проект Закону «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» № 6564 містить окрему норму, яка регулює це питання [17].

Зокрема, у вищезазначеному проекті йдеться про те, що для укомплектування Збройних сил України, інших військових формувань, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України особовим складом та забезпечення приведення їх у готовність до розгортання під час мобілізації проводиться призов громадян на військову службу під час мобілізації [17].

Слід зазначити, що призов громадян України на строкову військову службу є державною функцією та організовується і здійснюється міськими (районними) державними адміністраціями у взаємодії з міськими (районними) військовими комісаріатами.

На нашу думку, варто звернути увагу на відсутність належної взаємодії між військовими комісаріатами та роботодавцями, в яких працюють військовозобов'язані. Так, з витягу зі звітної інформації про стан військового обліку на території Миколаївської області за 2017 рік стало відомо про суттєві порушення правил ведення військового обліку підприємствами, установами та організаціями, що є неприпустимим в умовах нестабільної ситуації на Сході України, особливо з огляду на те, що облік ведеться з метою забезпечення повного та якісного укомплектування Збройних сил особовим складом у мирний час та на особливий період [18].

Всі ці порушення можуть значною мірою впливати на оперативність та результативність проведення призову на військову службу під час мобілізації.

Окремого розгляду заслуговує питання такого заходу забезпечення мобілізації, як військово-транспортний обов'язок.

Питання військово-транспортного обов'язку, окрім Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», регулюється Постановою Кабінету Міністрів України від 28.12.2000 р. № 1921 «Про військово-транспортний обов'язок» (далі – Положення) [19].

Варто зауважити, що в 2014 році статтю 6 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» було доповнено новим пунктом, в якому уточнюється, що виконання військово-транспортного обов'язку під час мобілізації у випадках, якщо не введений правовий режим воєнного чи надзвичайного стану, здійснюється згідно з Мобілізаційним планом України шляхом безоплатного залучення транспортних засобів підприємств, установ та організацій усіх форм власності [14]. З цього можна зробити висновок, що транспортні засоби громадян залучають лише у разі оголошення воєнного стану.

Аналіз Положення, а саме у частині порядку компенсації шкоди, завданої транспортним засобам і техніці внаслідок їх залучення під час мобілізації, призвів до виявлення суттєвого недоліку цього нормативно-правового акта. Так,

як зазначалося вище, громадяни є суб'єктами транспортно-обов'язку та мають право на компенсацію шкоди, завданої їхнім транспортним засобом внаслідок залучення їх під час мобілізації. Таке право надається суб'єктам транспортного обов'язку на підставі частини 2 статті 6 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [14]. У згаданій статті передбачено можливість такого відшкодування державою вартості майна чи збитків, яких зазнають центральні та місцеві органи виконавчої влади, інші державні органи, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації, а також громадяни, внаслідок вилучення чи примусового відчуження транспортних засобів в особливий період, визначається *законом* [14].

Водночас порядок компенсації такої шкоди міститься в Положенні «Про військово-транспортний обов'язок». Своєю чергою це Положення визначає, що право на компенсацію шкоди, завданої транспортним засобом і техніці внаслідок їх залучення під час мобілізації, мають *юридичні особи комунальної і приватної форми власності, транспортні засоби і техніка яких залучалися для задоволення потреб військових формувань під час мобілізації* [19].

Як видно із зазначеного пункту, в переліку суб'єктів, які мають право на компенсацію шкоди, немає громадян України, не зважаючи на те, що їм таке право надане Законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Також ще одна проблема полягає в тому, що Положення «Про військово-транспортний обов'язок» затверджене аж ніяк не законом, а Постановою Кабінету Міністрів України всупереч Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», який встановлює необхідність визначення порядку компенсації шкоди, завданої транспортним засобом внаслідок мобілізації саме законом, а не підзаконним нормативно-правовим актом. З цього можна зробити висновок, що ці прогалини у законодавстві призведуть до неможливості або ж до значного ускладнення в процесі компенсації шкоди, завданої транспортним засобом під час їх залучення під час мобілізації. До цього висновку ми дійшли на підставі того, що, по-перше, механізм компенсації такої шкоди для громадян України не передбачений взагалі, що на підставі статті 19 Конституції України, яка зобов'язує органи державної влади діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією та законами України, унеможливує виплату такої компенсації [20]. По-друге, виплата такої компенсації для юридичних осіб комунальної і приватної форми власності також стає проблематичною, оскільки механізм такої виплати всупереч Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» визначений не законом, а підзаконним нормативно-правовим актом.

Вважаємо за потрібне стверджувати про необхідність внесення змін до чинного законодавства України, що регулює питання військово-транспортного обов'язку, а саме у частині унормування положень про компенсацію шкоди, завданої транспортним засобом внаслідок їх залучення під час мобілізації. На нашу думку, доцільно передбачити у Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», що порядок компенсації такої шкоди визначається Кабінетом Міністрів України, що призведе до цілком виправданого застосування норм Положення. Водночас доопрацювання в подальшому потребував би і пункт 36 Положення у зв'язку з тим, що він не передбачає можливості компенсації шкоди для громадян – власників транспортних засобів.

До заходів забезпечення мобілізації можна також віднести і створення таких органів управління, як військово-цивільні адміністрації.

Створення військово-цивільних адміністрацій ми відносимо до заходів забезпечення мобілізації на підставі того, що вони утворюються як тимчасовий вимушений захід з елементами військової організації управління для

забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в районі відсічі збройної агресії Російської Федерації, зокрема в районі проведення антитерористичної операції [21].

Основна функція цих адміністрацій – забезпечення нормальної роботи влади на місцях на певних територіях, які межують із зоною бойових дій.

Серед повноважень військово-цивільних адміністрацій є такі, на підставі наявності яких ми віднесли їх створення до системи заходів забезпечення мобілізації, а саме:

- сприяння організації призову громадян на військову службу за призовом осіб офіцерського складу, строкової військової та альтернативної (невійськової) служби, а також їх мобілізації, підготовці молоді до служби в Збройних силах України, організації навчальних (перевірочних) та спеціальних військових зборів; забезпечення доведення до підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, а також населення наказу військового комісара про оголошення мобілізації;

- бронювання робочих місць для військовозобов'язаних на підприємствах, в установах та організаціях відповідно до законодавства;

- організації та участі у здійсненні заходів, пов'язаних із мобілізаційною підготовкою та цивільним захистом;

- вирішення відповідно до законодавства питань, пов'язаних із наданням військовим частинам, установам, навчальним закладам Збройних сил України службових приміщень і жилої площі, інших об'єктів, а також комунально-побутових послуг; здійснення контролю за їх використанням, наданням послуг;

- сприяння організації виробництва і поставок у війська підприємствами та організаціями, що перебувають у комунальній власності, замовленої продукції, послуг, енергоресурсів [21].

Загалом варто зазначити, що багатьма науковцями справедливо зазначається про низку прогалин, що містять у собі чинний Закон України «Про військово-цивільні адміністрації».

Так, важко не погодитися з І.М. Короткіном, який слушно вказує на те, що хоча цим законом надана можливість військовослужбовцям входити до складу військово-цивільних адміністрацій, але водночас закон не містить чітких критеріїв відповідності військовослужбовців посадам у військово-цивільних адміністраціях. Відсутність критеріїв відповідності військовослужбовців займаним у військово-цивільних адміністраціях посадам, на думку І.М. Короткіна, створює ситуацію, за якої на посаду голови військово-цивільної адміністрації, зокрема обласної, за формальними ознаками може призначатися будь-який військовослужбовець незалежно від віку, освіти, професійного досвіду, що, своєю чергою, поставить під сумнів взагалі можливість виконання ним обов'язків, передбачених цією посадою [22].

На нашу думку, також потребує уточнення положення вищезгаданого закону, яке передбачає, що військово-цивільні адміністрації утворюються у разі потреби за рішенням Президента України. Слушним здається передбачення у законі вичерпного переліку підстав для застосування такого вимушеного заходу, як створення військово-цивільних адміністрацій, з огляду на те, що його запровадження зачіпає інтереси територіальної громади та органів управління нею.

Висновки. На підставі вищесказаного можна зробити висновок, що важливість вивчення питання заходів адміністративно-правового забезпечення важко переоцінити, оскільки вони покликані забезпечити такий складний державний процес, як мобілізація, у якій задіяні не лише Збройні сили України, а й усі державні органи, підприємства, установи, організації та громадяни України.

З огляду на сутність розглянутих заходів адміністративно-правового забезпечення мобілізації, на нашу думку, їх можна розділити на основні (або першочергові) та додаткові.

Зважаючи на зміст заходів адміністративно-правового забезпечення мобілізації, вважаємо за доцільне виділити такі їх групи:

– **Нормопроектувальні**, тобто видання нових та внесення змін до вже наявних нормативно-правових актів, встановлення порядку застосування норм і положень низки законодавчих актів стосовно мобілізації.

– **Організаційні**, тобто створення військово-цивільних адміністрацій, здійснення бронювання військовозобов'язаних, заходи, що напряду пов'язані з переведенням національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, а також адміністративно-територіальних одиниць України на роботу в умовах особливого періоду та переведення Збройних сил України, інших військових формувань на організацію і штати воєнного часу [14].

– **Соціально-правові**, тобто спрямовані на встановлення чи удосконалення системи правових і соціальних гарантій громадян, що призивалися на військову службу під час мобілізації.

– **Заходи забезпечення комплектування ЗСУ**, тобто заходи, що спрямовані на комплектування ЗСУ під час мобілізації особовим складом, технікою, майном, продовольством, місцями базування, паливом тощо.

– **Заходи кадрового забезпечення**, тобто заходи, спрямовані на заміщення посад в органах військового управління під час мобілізації спеціалістами, необхідність в

яких зумовлена належним виконанням заходів забезпечення мобілізації.

Водночас, незважаючи на важливість питання заходів адміністративно-правового забезпечення, у цій сфері все ж таки існує певна кількість неузгодженостей та проблемних питань.

До проблем, пов'язаних з призовом, належить відсутність належної взаємодії між військовими комісаріатами та роботодавцями, в яких працевлаштовані військовозобов'язані, суттєві порушення правил ведення військового обліку підприємствами, установами та організаціями, адже саме ці порушення можуть значною мірою впливати на оперативність та результативність проведення призову на військову службу під час мобілізації.

Також слід звернути увагу на колізії у нормативно-правових актах, що регулюють виконання військово-транспортного обов'язку, а саме у частині врегулювання порядку компенсації шкоди, завданої транспортним засобам внаслідок їх залучення під час мобілізації. На нашу думку, доцільним є передбачення у Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» того, що порядок компенсації такої шкоди визначається Кабінетом Міністрів України, що призведе до цілком виправданого застосування у цій частині норм Положення «Про військово-транспортний обов'язок». Водночас доопрацювання в подальшому потребував би і пункт 36 Положення «Про військово-транспортний обов'язок» у зв'язку з тим, що він не передбачає можливості компенсації шкоди для громадян – власників транспортних засобів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белкін М.Л. Єдність принципів застосування адміністративно-правових засобів у сфері публічного управління. Часопис Академії адвокатури України. 2012 № 15 С. 1–10. URL: <http://e-pub.aau.edu.ua/index.php/chasopys/article/viewFile/297/318> (дата звернення: 09.07.2018).
2. Леонідова О.О. Зміст та особливості адміністративно-правових засобів протидії правопорушенням у сфері телекомунікацій. Актуальні проблеми державного управління. 2008. № 2. С. 446–451.
3. Негодченко В. Зміст адміністративно-правових способів і засобів забезпечення обігу інформації підрозділами інформаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування органів Національної поліції України. Підприємство, господарство і право. 2017. № 3. С. 149–154.
4. Олійник О.В. Адміністративно-правові засоби забезпечення інформаційної безпеки. Юридичний вісник. 2015. № 1 С. 65–69. Стор. 2.
5. Гостев В.В. Деякі питання застосування міліцією адміністративно-правових засобів забезпечення громадської безпеки. Право. 2013. URL: http://www.rusnauka.com/31_NNM_2013/Pravo/2_147199.doc.htm (дата звернення: 09.07.2018).
6. Москаленко Т.О. Адміністративно-правове забезпечення права людини на свободу віросповідання в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2012.
7. Ожегов С.И. Словарь русского языка: Ок. 57 000 слов / Под ред. докт. филолог. наук, проф. Н.Ю. Шведовой. 16-е изд., исправ. Москва: Рус. яз., 1984. 797 с. Стор. 678.
8. Словник української мови: в 11 томах. / за ред. І.К. Білодіда. Київ: Інститут мовознавства, 1972. Т. 3. 380 с.
9. Лазаренко В.А. Адміністративно-правове регулювання екологічної безпеки в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2010. 209 с.
10. Ткаля О.В. Адміністративно-правовий вплив на неправомірну поведінку: теоретичний аспект. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані: монографія / за ред. О.В. Козаченка, Є.Л. Стрельцова; МОН України, НУ «ОЮА», Каф. крим. права та ін. крим.-прав. дисциплін Миколаїв. ін-т. права, ПРЦ НАПрНУ, ГО «Всеукр. Асоціація крим. права». Миколаїв: Іліон, 2016. С. 425–450.
11. Адміністративне право України. Академічний курс: Загальна частина підруч.: у 2 т. / ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). Київ: Видавництво «Юридична думка», 2004. Т. 1. 584 с.
12. Адміністративне право України. Т.1. Загальне адміністративне право: навчальний посібник. / В.В. Галуцько, В.І. Курило, С.О. Короед, О.Ю. Дрозд, І.В. Гиренко, О.М. Єщук, І.М. Риженко, А.А. Іванищук, Р.Д. Саунін, І.М. Ямкова; за ред. проф. В.В. Галуцька. Херсон: Гринь Д.С., 2015. 272 с. С. 207–208.
13. Аболинс В.Я. Перевод Вооруженных Сил с мирного на военное положение. Военная мысль. 1992 № 11. С. 19–25.
14. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовтня 1993 р. № 3543-XII. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3543-12/print1443614978955022> (дата звернення: 09.07.2018).
15. Виприцький А.О. Адміністративний примус в умовах надзвичайного стану: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Дніпропетровськ, 2011.
16. Про часткову мобілізацію: Указ Президента України від 17 березня 2014 р. № 303/2014. / Президент України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/303/2014> (дата звернення: 09.07.2018).
17. Проект Закону про мобілізаційну підготовку та мобілізацію від 08.06.2017 № 6564. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61986 (дата звернення: 09.07.2018).
18. Про стан військового обліку на території Миколаївської області за 2017 рік та завдання у сфері військового обліку на 2018 рік: розпорядження Миколаївської обласної державної адміністрації від 29 грудня 2017 р. № 587-р / Миколаївська обласна державна адміністрація. URL: http://www.mk.gov.ua/ua/oda/order?doc_id=15402 (дата звернення: 09.07.2018).
19. Про затвердження Положення про військово-транспортний обов'язок: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2000 р. № 1921. / Кабінет Міністрів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1921-2000-p/para10#n10> (дата звернення: 09.07.2018).
20. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. / Верховна Рада України. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
21. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/141-19/print1512255530996509> (дата звернення: 09.07.2018).
22. Коропатнік І.М. Адміністративно-правові засади взаємодії громадянського суспільства і Збройних сил України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2016.